

รูปแบบการดำเนินการที่ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่มีประสิทธิผลของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 9

รัตติกกร ทองเนตร*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่มีประสิทธิผล ในเขตตรวจราชการที่ 9 โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพ การปฏิบัติ ปัญหาและความต้องการในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา 2) เพื่อสร้างรูปแบบและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบเบื้องต้น และ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำรูปแบบไปใช้ โดยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นสอบถามกับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบ และค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับประสิทธิผลของการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้กับผู้เชี่ยวชาญ และประเมินรูปแบบเบื้องต้นโดยผู้เชี่ยวชาญอีกคณะหนึ่ง และระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ โดยการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย กรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และนักวิชาการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปหลอมรวมประเด็น ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในระดับปานกลาง มีปัญหาระดับน้อย และต้องการให้มีการปรับปรุงการประชุม ต้องการได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ในระดับมาก ส่วนสภาพการส่งเสริมสนับสนุนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อยู่ในระดับมาก

2. ในการประเมินรูปแบบเบื้องต้น ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กลไกการดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินการนำรูปแบบไปใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมและมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก โดยรูปแบบการดำเนินการของงาน

* รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา อาศัย 1) หลักความร่วมมือ หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักการประสานงานและแบ่งความรับผิดชอบ และหลักการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) มุ่งส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ 3) จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบ ให้การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ มีศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศตลอดทั้งมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประจำ 4) ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม พัฒนาสมรรถนะคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาโดยใช้กิจกรรมการพัฒนาหลากหลาย ตลอดทั้งให้บริการข้อมูลสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง 5) จัดให้มีกิจกรรมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้กิจกรรมและวิธีการประเมินที่เหมาะสม และนำผลงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ต่อไป และ 6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ความสำคัญ สนับสนุนในด้านต่างๆ และยกย่องให้เกียรติคณะกรรมการ เขตพื้นที่การศึกษา ให้เป็นที่ประจักษ์ทั่วไป

ABSTRACT

The purpose of this research was to construct an operational model for promoting effective performance of the Educational Service Area Regional Board within the 9th Inspection Region in relevant to 1) the performance, problems, and needs of interventions to promote performance of the Educational Service Area Regional Board within the 9th Inspection Region, 2) to construct a model and initially evaluate the model, and 3) the evaluation of the suitability, feasibility, and utilization of the operational constructed model. The study consisted of 3 phases as follows: first was to study the state of performance, problems, and needs, by using questionnaires to gather opinions from the superintendents and educational service area board; second was to construct a model and index of congruence between content and effective performance of educational service areas board according to experts' judgment, and then initially evaluate the model by another group of experts; third was to evaluate the model constructed by using focus group discussion technique with the educational service area board, personnel responsible for educational service area board performance and academics. The statistics used in data analysis included arithmetic mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows :

1. The performance of educational service area board was found to be operated at a moderate level. The level of problems was at a low level. The needs of performance support in the meeting improvement and the provision of knowledge and skills in job performance were found to be ranked at a high level as well as the needs of support from the educational service area office.

2. For the initial evaluation of the model constructed, which consists of six components including 1) principle, 2) goal, 3) administration mechanics, 4) means for management,

5) evaluation, and 6) accomplishment condition, it was found that the suitability and utility of the model were at the highest level while the feasibility of the model was at a high level.

3. The evaluation of constructed model implementation based on experts' judgment revealed that the suitability and utility of the model were at the highest level while the feasibility were at a high level. The operational model for effective performance promoting Educational Service Areas Board was based upon 1) principles of cooperation, responsibility, participation, collaboration, sharing of responsibilities, and continuity in development, 2) a focus of support and full facilitation, 3) establishment of special unites to provide supports of resources of data and information including permanent supportive personnel, 4) participation of Board in administrative work in a suitable manner and the development of Board's potentials through various activities as well as information provision service, 5) provision of evaluation of job performance of Board through appropriate assessment approaches and the presentation of Board's work to the public, and 6) morale support and promotion of Board's work accomplishment to the public from the Office of Educational Service Areas.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีลักษณะเด่นดังนี้ เป็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมหรือการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล เน้นการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ใช้บุคลากรมืออาชีพ มีการตรวจสอบและประเมินตามมาตรฐาน การบริหารเน้นเป็นพิเศษที่สถานศึกษาหรือโรงเรียน เน้นการกระจายอำนาจ เป็นการบริหารที่อาศัยองค์กรวิชาชีพ เป็นการบริหารที่เน้นความทัดเทียมกัน และเป็นการบริหารที่ต้องประกันคุณภาพให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ธีระ รุญเจริญ 2550 : 47-48)

การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้มีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับส่วนกลาง โดยส่วนกลางต้องกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2549 : 41)

การบริหารโดยคณะกรรมการจึงมีความจำเป็นที่จะเกิดขึ้นในองค์กรทุกระดับเพื่อคาดหวังว่าจะทำให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้

การบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบของเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ที่มีเจตนารมณ์ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปให้หน่วยงานที่มีหน้าที่บริหารและจัดการ

ศึกษาโดยตรงและการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่น โดยการบริหารจัดการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดและการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ในรูปคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการกำกับดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล ครอบครัวยุวชน องค์กร และสถาบันอื่น ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 : คำนำ)

การดำเนินการด้านการศึกษาหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานระดับภูมิภาค จำนวน 178 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประเมินผล การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาดังนี้ คือ กรรมการมีหน้าที่อื่นต้องปฏิบัติ ไม่มีเวลา ไม่สามารถมาประชุมได้ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่น้อย และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมายไม่ชัดเจน กว้างไป มีบทบาทน้อย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2549 : 132)

จากผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา พบว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ เขตพื้นที่การศึกษาไม่ชัดเจน บทบาทยังมีน้อย ไม่มีความมั่นคงในบทบาท ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง นโยบาย ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บางเขตพื้นที่การศึกษามีการประชุมทุกเดือน หรือทุก 2 เดือนต่อครั้ง แต่บางเขตเกือบไม่มีการประชุม กรรมการบางคนลาออก เพราะขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่และไม่มีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังพบปัญหาการสรรหาและคัดเลือกคณะกรรมการของเขตพื้นที่การศึกษายังไม่เหมาะสม เขตพื้นที่การศึกษามีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา 15 คน โดยกำหนดให้คัดเลือกกรรมการตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ยังไม่มีส่วนร่วมจริง และได้บุคคลที่มาจากกลุ่มเดียวกัน เพราะกำหนดคุณสมบัติบางตำแหน่งไม่ชัดเจน โดยเฉพาะอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคัดเลือกจากบุคคลที่ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2549 : 133-134)

จากการศึกษาในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ ปี 2548-2550 พบว่า ในรอบปีมีการประชุม 4 ครั้งต่อปี การประชุมเน้นหนักในเรื่อง การเปลี่ยนชื่อโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเนื่องจากลาออกไปเป็น อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาหรือหมดวาระการดำรงตำแหน่งหรือย้าย การขอขยายชั้นเรียนในช่วงชั้นที่ 2 และช่วงชั้นที่ 3 การกำหนดยุทธศาสตร์ในการกำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน การจัดตั้ง ยุบรวม หรือเลิกสถานศึกษา ประกาศรายละเอียดการส่งเด็กเข้าเรียน และการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ 2550 : 11-14)

จากปัญหาดังกล่าวทำให้การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไม่ได้ปฏิบัติเต็มที่ ดังนั้นน่าจะมีความจำเป็นในการแสวงหารูปแบบการดำเนินการ เพื่อจะทำให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้สมบูรณ์ เกิดประโยชน์ต่อ การบริหารและการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัย จึงอยากจะศึกษารูปแบบการดำเนินการที่ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่มีประสิทธิผล ในเขตตรวจราชการที่ 9

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและความต้องการในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบเบื้องต้น

2.3 เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำรูปแบบไปใช้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะองค์ประกอบของรูปแบบการดำเนินการที่ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่มีประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 9

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) มี 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่และการส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหา ความต้องการ และการส่งเสริมสนับสนุนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 80 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) มีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (ธีรฤดี เอกะกุล 2543 : 128)

1. สุ่มจังหวัดในเขตตรวจราชการที่ 9 มาร้อยละ 50 จากจังหวัดทั้งหมด 8 จังหวัด โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลาก ได้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดมุกดาหาร มี 1 เขต จังหวัดยโสธร มี 2 เขต จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 3 เขต และจังหวัดศรีสะเกษ มี 4 เขต

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน 4 จังหวัดที่สุ่มได้ มีจำนวน 10 เขต

3. ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 10 คน ประธานกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 10 คน กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็นตัวแทนองค์กรและผู้แทนสมาคมต่าง ๆ เขตละ 6 คน รวมเป็น 60 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 80 คน

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบและประเมินรูปแบบเบื้องต้น

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสร้างรูปแบบและประเมินรูปแบบเบื้องต้น ประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ 3 คน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน เพื่อประเมินดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาสาระ

(Content Validity) กับประสิทธิผลของการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2. ผู้เชี่ยวชาญ 11 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2 คน กรรมการเขตพื้นที่การศึกษา 2 คน และนักวิชาการ 3 คน เพื่อประเมินรูปแบบด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย กลไกการดำเนินการ วิธีการดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ มีความสอดคล้องในการที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ในองค์ประกอบ 3 ประเด็น คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการปฏิบัติ

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) ประกอบด้วย กรรมการเขตพื้นที่การศึกษา 7 คน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา 5 คน ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา 4 คน และนักวิชาการ 4 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำรูปแบบไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม แบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับประสิทธิผลของการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบที่ได้จากการวิจัยในแต่ละระยะ มาทำการวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลค่าเฉลี่ยโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยนำเนื้อหาที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายกันมาประมวลผล สรุปเป็นประเด็นสำคัญ

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ การบริหารโดยองค์คณะบุคคล ลักษณะการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ โครงสร้างการบริหารเขตพื้นที่การศึกษา การบริหารจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา การดำเนินการให้มีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่และการส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่

ในขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1) สภาพการปฏิบัติ ปัญหา และความต้องการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับน้อย และมีความต้องการในการประชุม ต้องการสำนักงานและเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะ ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา อยู่ในระดับมาก

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบและผลการประเมินรูปแบบเบื้องต้น

1) สร้างรูปแบบตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้ มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1) **หลักการในการส่งเสริม** การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยหลักการบริหาร เป็นการร่วมมือระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หลักความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่ หลักการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หลักการประสานงานโดยการแบ่งงานรับผิดชอบระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และหลักความต่อเนื่องในการพัฒนาสมรรถนะคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

1.2) **จุดมุ่งหมายในการส่งเสริม** คือ เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ส่งเสริมสนับสนุนคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มที่และมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น และเพื่อให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

1.3) **กลไกการดำเนินการ** เพื่อให้บรรลุตามหลักการและจุดมุ่งหมายที่กำหนด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำเป็นต้องมีกลไกในการดำเนินการ ดังนี้ จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอื่นสนับสนุน ดังศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ และจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

1.4) **วิธีดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน** ได้แก่ ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนการดำเนินการ พัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติงาน ใช้วิธีการพัฒนาสมรรถนะอย่างหลากหลาย จัดสถานที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานโดยเฉพาะ สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ และเครื่องมือ อย่างเพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และดูแลให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

1.5) **การประเมินผล** ประกอบด้วย แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล สร้างความเข้าใจแก่คณะกรรมการประเมินเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการประเมิน ประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

1.6) **เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ** การส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาจะประสบความสำเร็จ เมื่อบรรลุเงื่อนไขดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ความสำคัญคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาอย่างแท้จริง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดสรรงบประมาณ อุปกรณ์ และเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง และยกย่องให้เกียรติคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้อง พบว่า จุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินการ เงื่อนไขความสำเร็จ และกลไกการดำเนินการ มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ส่วนการประเมินผลและหลักการ มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก

3) ผลการประเมินรูปแบบเบื้องต้น พบว่า มีความเหมาะสมและประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ จุดมุ่งหมายและหลักการ อยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น คือ วิธีดำเนินการ กลไกการดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เรียงตามลำดับ

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ

1) ใช้แบบประเมินสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า จุดมุ่งหมาย หลักการ เจื่อนใจความสำเร็จ และวิธีดำเนินการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกประเด็น และพบว่ามีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินการ หลักการ เจื่อนใจความสำเร็จ และกลไกการดำเนินการ ส่วนการประเมินผล มีประโยชน์อยู่ในระดับมาก

2) ผลการพัฒนาารูปแบบจากการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) สรุปผลจากข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ดังนี้

2.1) หลักการในการส่งเสริม ต้องอาศัยหลักการบริหารความร่วมมือ ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หลักการรับผิชอบของสำนักงานเขตพื้นที่ หลักการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หลักการประสานงานโดยการแบ่งงานรับผิดชอบระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และหลักการพัฒนาสมรรถนะคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.2) จุดมุ่งหมายในการส่งเสริม มุ่งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาอย่างเต็มที่และมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2.3) กลไกการดำเนินการ จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ให้การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ มีศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ ตลอดจนมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประจำ

2.4) วิธีดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน ได้แก่ ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม พัฒนาสมรรถนะคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาโดยใช้กิจกรรมพัฒนาอย่างหลากหลาย จัดสถานที่ในการปฏิบัติงานและจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานโดยเฉพาะ สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนให้บริการข้อมูลสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

2.5) การประเมินผล จัดให้มีกิจกรรมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้กิจกรรมและวิธีการประเมินที่เหมาะสม และนำผลงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ต่อไป

2.6) เจื่อนใจความสำเร็จของรูปแบบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ความสำคัญสนับสนุนในด้านต่างๆ และยกย่องให้เกียรติคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีปัญหาในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติงานเต็มตามบทบาทหน้าที่ เช่น การประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชูชาติ บุญสม (2546 : 82-83) พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับน้อย

ส่วนความต้องการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาส่วนมากเป็นตัวแทนขององค์กรต่าง ๆ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ทางสังคมยอมรับจึงต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีระ บุญเจริญ (2547 : 143-147) ที่ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าคณะกรรมการมีความต้องการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ อยู่ในระดับมาก

การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบถ้วนตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และอีกประการหนึ่งการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นอำนาจหน้าที่เดียวกันจึงมีความยุ่งยากในการแบ่งหน้าที่ของแต่ละองค์กรให้ชัดเจน ถ้ากฎหมายกำหนดโดยแยกอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนระหว่างคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ก็จะเป็นสิ่งที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีระ บุญเจริญ (2547 : 143-147) ที่ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ บุญสม (2546 : 82-83) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง

2. รูปแบบการดำเนินการที่ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ต้องครอบคลุมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาทุกด้าน ตลอดจนอาศัยความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้วย และการพัฒนาบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้สามารถรองรับภารกิจที่กำหนดเป็นรูปแบบการดำเนินการส่งเสริมได้ ซึ่งประเด็นที่จำเป็นต้องพิจารณาไปถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบ และจากการประเมินโดยการจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิก็ให้ข้อสรุปว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ พร้อมทั้งให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในหลายประเด็น เช่น การส่งเสริมสนับสนุนควรก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาด้วย การอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่และการนำมติของที่ประชุมไปปฏิบัติ ถือว่าเป็นการให้ขวัญและกำลังใจแก่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ข้อความในรูปแบบควรระบุให้ชัดเจนว่าทำอะไร อย่างไร รูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนจึงจะประสบผลสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานการศึกษาของชาติโดยภาพรวมต่อไป

3. องค์ประกอบของรูปแบบ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบ โดยการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) ในด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ทั้ง 4 ด้าน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเช่นเดียวกัน คือ ความเหมาะสมและประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ด้านกลไกการดำเนินการ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิยังตั้งข้อสังเกตว่า องค์ประกอบด้านการประเมินผล อาจทำให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาขาดขวัญและกำลังใจถ้ามีการประเมินผลควรเปลี่ยนเป็นการติดตามจะเหมาะสมกว่า นั้นแสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับข้ออภิปรายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 136) ข้อ 5 ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาโดยองค์คณะบุคคล ตามหลักการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ลดการรวมศูนย์อำนาจในการจัดการ และประกอบ กุลเกลี้ยง และสิทธิพร ลิ้มบริบูรณ์ (2545 : 3) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลในการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คุ่มทุน และเน้นคุณภาพของการบริหาร ต้องอาศัยหลายฝ่ายเข้ามารับผิดชอบ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า รูปแบบการดำเนินการที่ส่งเสริมสนับสนุน การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่มีประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 9 จะเป็นนวัตกรรมใหม่ในการสร้างเสริมศักยภาพทาง การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547 : 33) กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีข้อดี คือ เป็นการสร้างสรรค์ให้มีการระดมสรรพกำลังจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งพลังความคิด สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพ เป็นการสร้างบรรยากาศและพัฒนาประชาธิปไตยในการทำงาน ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน ทำให้งานมีประสิทธิภาพและคุณภาพที่ดี ผลงานที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่บุคลากรทุกคน ช่วยให้การงานสำเร็จลงได้ในเวลาอันรวดเร็ว และสร้างความสมดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายและสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ให้ทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดรูปแบบในการส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาตามความเหมาะสมกับแต่ละบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งควรนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

1.3 คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่ผู้วิจัยค้นพบ เพื่อจะได้ไป ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยและพัฒนาเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 ควรวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยการสร้างดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (Key Performance Indicator : KPI)

ในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละด้านให้ชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรม สามารถวัดได้อย่างถูกต้อง เช่น การนำมติที่ประชุมไปปฏิบัติและสะท้อนผลการดำเนินการให้คณะกรรมการทราบจะดำเนินการในช่วงใด ระยะเวลาานเท่าไร ควรระบุให้ชัดเจน การจัดสถานที่ปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จะจัดอย่างไร และเพียงใด

แผนภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการดำเนินการที่ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 9

เอกสารอ้างอิง

- เขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ, สำนักงาน. รายงานการประชุมคณะกรรมการเขตพื้นที่ การศึกษาอำนาจเจริญ. อำนาจเจริญ: 2550.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. การวิจัยประเมินผลการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2549.
- _____ คู่มือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2547.
- ชูชาติ บุญสม. การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2546.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏ อุบลราชธานี, 2543.
- ธีระ รุณเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2550.
- _____ รายงานการวิจัย เรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์ สำนักนโยบายและ แผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547.
- ประกอบ กุลเกลี้ยง และสิทธิพร ลัมบริบูรณ์. การบริหารโดยองค์คณะบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการ ศึกษา, 2545.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ราชการ. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์, 2547.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. การศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนา คณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ รุ่นที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549.
- _____ รายงานการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษาเมื่อสิ้นสุด ปีงบประมาณ 2548. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, 2549.